

Bájky pre kyber-hrdinov a detektívov

Miriam Pilátová

Predslov pre deti

Ahojte, malí kamaráti,

vitajte v kyber-svete zvanom Net. Viete, že aj na Nete sú hrdinovia, detektívovia a zloduchovia?

Prečítajte si krátke príbehy o tom, čo sa stalo zvieratkám na Nete, kto bol neopatrný, kto škodil a či existujú aj kyber-hrdinovia.

Chcete byť takým hrdinom aj vy?

Porozprávajte o príbehoch aj babke a dedkovi. Čo keby zloduch číhal aj na nich.

Predslov pre dospelých

Náš život sa vo veľkom presunul do online priestoru. Kvôli práci a škole z domu sme boli všetci od malých škôlkarov či prváčikov až po dôchodcov nútení fungovať „online“. Tým sa podstatne zvýšil čas, v tomto prípade najmä malých detí, strávený na internete. Deti sa učia pracovať na počítačoch, mobilných zariadeniach či iných „smart zariadeniach“ neskutočne rýchlo.

Tieto bájky sú písané s cieľom, aby sa deti naučili v kyber-priestore pohybovať bezpečne. Keď si s nimi budete čítať vy ako rodičia či starí rodičia, možno si spomeniete spoločne aj na ďalšie príbehy, ktoré vašim deťom pomôžu nenaletieť zloduchom.

Pod'akovanie

Veľká vďaka patrí pánovi Petrovi Matejovi (alias Maťovi), ktorý neúnavne sleduje a rieši nové fígle zloduchov, informuje o nich prostredníctvom podcastu [Incident.sk](https://www.incident.sk). Epizódy si môže vypočuť každý, kto má záujem sa v tejto oblasti vzdelávať. Bez neho by tieto bájky nevznikli. Pod'akovanie patrí tiež mojim dcéram, pre ktoré bájky vznikli. Boli prvými čitateľkami a dávali mi spätnú väzbu.

Obsah

O nezdravej súťaživosti

Podnikavá ovečka a zlomyselný vlk

O neopatrnej veveričke a Labkobúku

Zlovoľná blcha a podvodná správa

O nespratnom opičiakovi a výzvach

O všetečnej opičke

O tajnostkárskom mačiatku

O správcovi parku

O neobyčajnom bielom klokanovi

O bobrovi – staviteľovi

O nezdravej súťaživosti

Kdesi v slovenských mestách pôsobili dve konkurenčné spoločnosti (konkurencia vyrába rovnaké veci pre tých istých zákazníkov). Skupina pudlíkov založila spoločnosť PudliCorp (čítaj pudlikorp), vyrábali všetko od výmyslu sveta pre psíkov – oblečky, pelešteký, obojky, vôdzky, hračky, proste všetko, čo si môže taký psík priať. Vo vedľajšom meste žili závistlivé čivavy, závideli pudlíkom ich úspech, tak sa rozhodli, že im budú konkurovať. Založili spoločnosť Chiveeny (čítaj čivíni), ktorá začala vyrábať to isté a väčšinou len napodobňovali nápady PudliCorpu. Nech robili, čo robili, stále boli pudlíky lepšie.

Šéfom čiváv bol Čiki, posielal svojich verných na výzvedy medzi pudlíkov, ale keďže to všetko boli čivavy, každý si na ne dával pozor a nič dôležité neprezradil. Raz mu napadlo, ako by mohol pudlíkov oklamať. Čiki mal vzdialeného bratranca bišonka Majla. „Počúvaj Majlo, ty si taký trošku brčkavý a ešte si aj šikovný grafik. V PudliCorpe práve hľadajú grafika, aby vymýšľal pre nich nové, krajšie veci. Mohol by si sa zamestnať v PudliCorpe a posieľať nám informácie zvnútra ich firmy, čo robia a čo nové chystajú!“ Majlo mal z detstva Čikiho veľmi rád, veď toho veľa spoločne navysťrájali a navyše tiež práve hľadal prácu. Tak súhlasil.

Majlo bol veľmi šikovný. S obrázkami v počítači mu to veľmi išlo, takže ho do PudliCorpu prijali. Čo ale Čiki nevedel, u pudlíkov bol zamestnaný aj jazvečík Max. A čo tam robil? Bol bezpečnostným manažérom. Jazvečíky trávia deň s nosom pri zemi, stále niečo ňuchajú a svojho pána bránia, aby sa mu nič zlé nestalo. Toto využíval Max aj pri svojej práci. Bol niečo ako detektív a hľadal všetko, čo by mohlo pudlíkov ohroziť. Obzvlášť si dával pozor na nových pracovníkov, ktorých ešte nepoznali. Preveril si ich na sociálnych sieťach, čo sú zač, s kým sa kamarátia a čo na sociálnych sieťach píšu – skrátka čuchal, ako to už jazvečíky robia. A čo našiel? Majlo nemal na sociálnej sieti zamknutých priateľov, tak Max jednoducho zistil,

že Majlo je priateľ s Čikim. Viac mu veru nebolo treba. Až mu uši dupkom vstávali, a to je u jazvečíka čo povedať.

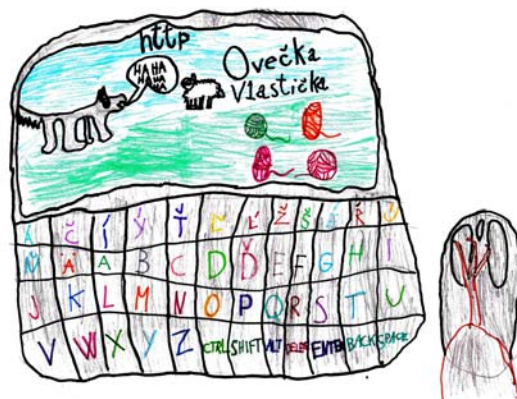
Medzi bežné veci, ktoré Max robil, patrilo sledovanie činností na počítačoch, vo firemnej sieti (intranete) a aj to, čo do siete prichádza a čo odchádza von mimo firmy. Nepozeral na to, čo presne užívatelia robia, ale keďže vedel, aké povinnosti každý v PudliCorp má, tak vedel, aké veľké súbory a koľko súborov si jeho práca vyžaduje. Teda, s akými objemami dáť jednotliví zamestnanci v PudliCorp pracujú. Majlo síce nemal nepovolený prístup k žiadnym dôležitým údajom spoločnosti, ale aj to sledoval, čo robí s tými údajmi, ku ktorým sa dostane. Hneď ako Majlo zapol počítač, prvé, čo urobil, prešiel všetky adresáre a všetko, čo v nich našiel, začal posilať na ciki@chiveeny.sk. Max mu síce nechodil do správ, nečítal ich, to sa ani nepatrí, ale videl, že dáta smerujú na internetovú doménu chiveeny.sk. Viac nebolo treba. Mal dosť dôkazov a vybral sa za riaditeľom PudliCorpu Danom. Počúvaj Dan, Majlo je agent Čikiho, sú priatelia na sieti a prvé, čo ten zákerný bišon urobil, je, že posila všetko, čo má na počítači, rovno našej konkurencii.

Majlo dostal hodinovú výpoveď, ešte si ani na stole veci nestihol rozložiť. Ako grafik už nedostal prácu nikde, pretože mu nikto neveril a skončil ako upratovač na stanici. A čo Čiki? Už ste videli niekedy čivavu, ako ju ide od jedu roztrhnúť a šteká na všetkých okolo? Tak to je Čiki, je stále druhý, a to ho nesmierne hnevá.

Podnikavá ovečka a zlomyseľný vlk

Na lúke pri lese žila jedna ovečka, volala sa Vlastička. Kožuštek jej pravidelne rástol, tak si ho vždy na jar strihala a ovčia vlna sa jej hromadila v stodole. Čo len s ňou budem robiť? Vlastička však bola bystrá hlávka: „Jáj, veď ja môžem začať robiť krásne vlny na štrikovanie!“. Ako jej to napadlo, tak aj urobila. Mala tie najkrajšie vlny široko ďaleko. Krásne žiarivé a mäkučké, ale nikto o tom nevedel, a preto si to nikto nemohol kúpiť.

„Ako len ja tie vlny dostanem k zákazníkom?“, húpala Vlastička.

Prileteli jej na záhradu škorce a prihovárajú sa: „Ovečka, ako sa máš?“. Vlastička sa prebrala zo zamyslenia a hovorí: „Ďakujem, celkom dobre. Prepáčte mi, nevšimla som si vás. Rozmýšľam, ako svoju vlnu dostanem k zákazníkom.“ Škorce začvirikajú: „Veď my robíme internetové obchodíky – e-shopy (čítaj ešopy). Spravíme ti jeden?“ Ovečka sa zaradovala a dohodli sa, že áno. Poctivo vymýšľali, pracovali, skúšali a zakrátko bol na svete krásny internetový obchodík, ktorý nazvali Ovečka Vlastička. Sojky z blízkeho lesa tiež pomohli a spravili jej marketing. Čo je marketing? Obleteli široké ďaleké okolie a škrek, škrek, všetkým na okolí vyškrekotali informáciu o novom e-shope Ovečka Vlastička. Ovečke sa zákazníci len tak hrnuli, vlny boli krásne, zákazníci spokojní. Možno sa to zdá už ako šťastný koniec, ale ešte nie je.

V okolí žil vlk Oliver. Ťažko niesol, že sa ovečke tak darí. Bol to riadny zlomyseľník. Vedel programovať na počítači a pripravil si animovaný program chechotajúceho sa vlka. Našiel na e-shope ovečky chybičku a nabúral sa chúďaťu ovečke na stránku. Viete, čo znamená, že sa nabúral? Zákazníci, ktorí si chceli na e-shope nakúpiť, videli namiesto krásnej vlny na stránke šklabiaceho sa vlka a nemohli nakupovať. Ach, jáj.

Vlastička išla vybavovať objednávky, ktoré jej od zvieratiek prišli, ale keď zbadala, že jej krásna stránka na e-shope vyzerá úplne ináč, rozplakala sa.

Bolo to hotové nešťastie: „Čo ja budem teraz robiť?“. Spomenula si však na kuvika Peťka. Kuvik bol maličký, ale veľmi šikovný. Beží ovečka za Peťkom a plače. „Peťko, Peťko, pomôž mi. Na e-shope mám chechotajúceho sa vlka a nemôžem predávať svoju vlnu.“ Kuvik bol dobrý kamarát: „Neplač, Vlastička, idem hneď s Tebou a pozrieme sa to.“ Peťko sadol k počítaču a pýta sa ovečky Vlastičky: Ako vyzerá adresa tvojho obchodíka na Nete? Ovečka Vlastička mu diktuje: <http://ovecka.vlasticka.sk>. Peťko hneď vidí, kde je problém a hovorí: „To nie je dobré.“ Urobí na e-shope pár svojich počítačových kúziel a chechotajúceho vlka vyženie. Podarí sa mu animovaný program z e-shopu vymazať.

Pýta sa ovečky: „Vlastička a vieš ty, ako sa vlkovi podarilo nabúrať tvoj e-shop a prečo to mal také ľahké?“. „Neviem“, odpovie uplakaná ovečka. Kuvik si povzdychne a pokračuje: „Vlastička, adresa tvojej stránky začínala „http“ a nie „https“. Vieš, čo to znamená?“. Ovečka nechápavo pozerá a húta: „Aký je v tom rozdiel?, Veď je tam len jedno písmenko navyše!“ Kuvik Peťko pokračuje: „Predstav si to písmenko „s“ ako „Sledujem nespratníkov“. To písmenko „s“ bráni vlkovi, aby sa k Tebe ľahko dostal a zákazníkom zasa povie, že sa na Tvojom e-shope nemusia obávať vlka.“ A pretože je Peťko kuvik, ako sa patrí, tak ďalej kuviká: „Môžeš byť rada, že to bol iba vlk. To je známy zlomyseľník. Keby to bol lišiak Ferko, ani by si nič nezbadala, že Ti niečo zlé urobil, no peniažky od Tvojich zákazníkov by si presmeroval pekne do svojho brlohu.“ Ovečka sa rozplakala a fňuká: „Peťko, ja tomu vôbec nerozumiem, pomôžeš mi?“ Peťko mal ovečku veľmi rád, bola to kamarátka. Posiela mu na každú zimu krásnu žltu-zelenú čiapku a šál z hebučkej vlny. „Neplač ovečka, už som Ti to všetko nastavil. Už si bezpečná ovečka „<https://ovecka.vlasticka.sk>“. Zapamätaj si: toto jedno písmenko „s“ je dôležité a neotváraj stránky, kde nie je. Určite si na takom e-shope ani Ty nič neobjednávaj. Môže tam číhať vlk či lišiak. A ja sa na Tvoj obchodík pravidelne pozriem.“ Ovečka sa na neho cez slzy usmiala a bola veľmi rada, že má kamaráta kuvika Peťka na svojej strane. A kuvik Peťko? Ten si len povzdychol: „To mám ešte roboty, veď koľko zvieratiek ešte nevie, že jedno malé písmenko „s“ je také dôležité?!“

O neopatrnnej veveričke a Labkobúku

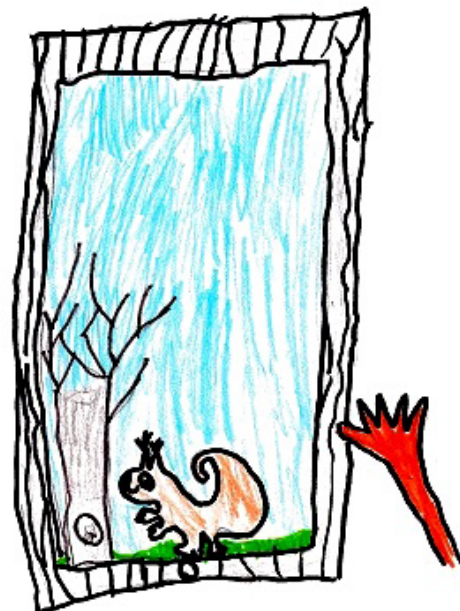
Zvieratká v parku často počúvali ľudí, ako sa rozprávajú o „fejsbúku“, fotia sa a potom fotky vyvesujú na akúsi nástenku. Tiež sa chválili, koľko už majú priateľov a „lajkov“. Chlpáči si postupne zistili, ako to funguje a povedali si: „Čo sme horší? Aj my si založme náš „Labkobúk“!“

Niektorým zvieratkám sa nová vec zapáčila a najviac veveričke Terke. Počítač nemala, ale ušetrila si na nový mobil a šup, rýchlo si do mobilu stiahla aj Labkobúk. Labky mala trochu nešikovné, ale pretože sa jej to veľmi páčilo, čoskoro zvládla aj ovládanie dotykového „displéja“. (Tak nejako tomu ľudia hovoria.) Labka jej behala po obrazovke telefónu – jedna radosť!

Terka do toho išla na plno. Požiadala o priateľstvo na Labkobúku každého, koho tam našla. Ani nepozerala, kto to je, len aby mala čo najviac priateľov. Prišiel za ňou ježko Jožko: „Terka, pod' sa s nami hrať von do lístia. Bude zábava.“ Ale Terka nakrčila ňufáčik a hovorí: „Nejdem, mám tu lepšiu zábavu.“

Nadšená Terka začala fotiť všetko, čo jej napadlo a šup s tým hneď na Labkobúk. Zrazu jej začali chodiť „lajky“ a žiadosti o priateľstvo prilietali jedna za druhou. Terku tešilo, aká je úspešná a všetkým priateľstvo potvrdila, len aby bolo priateľov a lajkov čo najviac. Nevadilo jej, že mnohých, ktorým priateľstvo potvrdila, ani nepoznala.

Zlepšovala sa aj vo foteňí, pekne si upravila kožuštek a ušká a urobila jednu fotku s muchotrávkou, ďalšiu s orieškom, raz vo farebnom listí, raz pri špajze. Ale najviac bola hrdá na fotku svojej zásobárne na zimu. Bola to prenádherná snímka dutiny stromu a akoby kukátkom cez dvere bolo vidno všetky jej poklady v zásobárni. A zrazu počuje, ako ju niekto volá.

Bola to myška Lejka. „Veverička, poď sa s nami hrať na skrývačku. Vonku je tak krásne a chýbaš nám.“ Ale Terka nešla, fotka zásobárne bola hit a rátala „lajky“. Vyzeralo to na nový rekord Labkobúku. Až tak od radosti zväyskla! Čo tam po tých chlupáčoch, čo sa naháňajú v parku, veď ona má veľa kamarátov na Labkobúku!

Nastal čas, kedy v blízkom lesíku dozrievajú oriešky. Aj Terka tam utekala. Hľadala také krásne tri, pekne spolu spojené. Mala v pláne fotku „na Popolušku“. To bude záujmu, až to vyvesím na Labkobúku. A veru aj našla také a len tak pelášila cez park späť, aby sa mohla rýchlo vyfotiť.

A na to práve čakali dve známe firmy – veveričiaci Marko a Kubo, ktorým sa vyhýbali všetky zvieratká. Boli to bitkári povestní po celom parku. Tiež boli na Labkobúku a videli tam krásnu zásobáreň Terky. Podľa fotky ľahko prišli na to, kde ju veverička má. Boli neskutočne leniví a zásoby na zimu sa im veru nechcelo zháňať. A tak šupky dupky k Terke a kým nebola doma, tak jej všetky zásoby odniesli a skryli si ich pre seba. Ba ešte sa im zdalo málo: „Počkáme, až si zase niečo nazbiera a prideme zase“, chechtali sa.

Veverička sa so svojimi vysnívanými troma orieškami len tak vznášala na ceste domov. Ale doma hrôza. Nazerá do svojej špajze a narieka. „Prázdna, úplne prázdna!!! Čo sa to len stalo?“ Plače a píše na Labkobúk. „Kamaráti, pomôžte! Nieкто mi ukradol všetky zásoby na zimu. Ja nešťastná, čo budem teraz jesť?“

A odpovede na seba veru nedali dlho čakať a neboli to už také kamarátske odpovede:

„Ty si ale hlupaňa, čo fotíš zásoby na Labkobúk!“

„Však my ťa ani nepoznáme, prečo by sme ti mali pomáhať?“

„Ani tú srst' nemáš takú peknú, ako si myslíš.“

„Nemáš ešte jednu skrýšu? Ani mne sa nechce robiť vlastné zásoby.“

Veverička sa usedavo rozplakala a schúlila do klobôčka. Takíto to boli kamaráti na Labkobúku. Veru už oľutovala, že každému potvrdzovala priateľstvo.

A tak sa stalo, že si takmer nevšimla niekoľko ďalších komentárov:

„Terka, idem Ti pomôcť.“

„Kde si? Pribehnem za Tebou.“

To sa ozvali ježko Jožko a myška Lejka. Ozajstní starí kamaráti. Aj oni síce boli na Labkobúku, ale používali ho rozumne. Dávali pozor, komu potvrdia priateľstvo, nad každou fotkou sa zamysleli, či ju tam treba mať a komu sa môže zobrazíť.

Beží Lejka, beží Jožko. Pribehli zadychčaní k veвериčke a našli ju úplne zúfalú v prázdnej zásobárni. Ježko Jožko jej hovorí: „Neplač Terka, tým nič nevyriešiš. Všetko napravíme krok za krokom.“ A myška Lejka dodáva: „Najskôr Ti nájdeme novú skrýšu, potom Ti pomôžeme nazbierať nové zásoby na zimu a nakoniec spolu prejdeme Labkobúk.“ Jožko ešte dodáva: „Poprosíme aj ostatných kamarátov, či nevideli, kto Ti zásoby ukradol.“ A pre seba si pomyslel: „Toto im veru nemôže iba tak prejsť!“

Ako sa dohodli, tak aj urobili. Našli krásnu novú dobre ukrytú dutinu v strome a začali znášať nové zásoby. Cestou stretli straku Viki. Bola to síce straka, ale ona nekradla, práve naopak! So svojimi kamarátmi dozerala na poriadok v parku. Straky boli múdre a mali prehľad, našli tých dvoch veвериčiakov a pekne d'obancami do kožucha ich prinútili zásoby doniesť naspäť. Alebo aspoň to, čo z nich zostalo. Marko a Kubo už totiž stihli veľa zožrať a veľa toho iba tak cestou zničili, veď so zbieraním sa netrápili, tak prečo by mali dávať pozor. Nezbedníci!

A veвериčka Terka? Poučila sa a už nerobila tie isté chyby dvakrát. Na Labkobúk chodila ďalej, ale už si dala pozor, ako sa na ňom správa. Najprv zrušila priateľstvo tým, čo priatelia neboli. A fotky? Občas niečo na nástenku pridala, ale iba pre priateľov a už žiadne fotky zásobárne! A najmä, svoj čas už netrávila len pri mobile. Oveľa radšej zasa behala šťastná po parku s ježkom Jožkom a myškou Lejkou.

Zlovolná blcha a podvodná správa

Na okraji čistinky bola neobyčajná škola. Čím bola neobyčajná? Bola hmyzia. Chodili a lietali tam včielky, lienky, muchy, blchy, lúčne koníky, skrátka hmyz od výmyslu sveta. Tretiu bzučitriedu učil pán učiteľ čmeliak Bzučislav. Nemal to veru jednoduché, niektorí žiaci boli usilovní, napríklad včielky, iní otravní ako muchy, ďalší neposední a po triede stále poskakovali a nakoniec ešte takí špeciálni loptoši, ktorí sú v každej triede a vďaka ktorým má učiteľ chuť zo školy čím skôr odletieť. Medzi tých posledných patrili blcha Priscila a jej kamaráti voš s komárom. Ako sami vidíte, títo skutočne vedeli piť krv.

Na začiatku školského roka sa učili pekne v triede, ale keď prišla zima, prešli na online vyučovanie, každý pekne zo svojho domčeka, aby cestou do školy nepomrzli. Pri online vyučovaní vznikali rôzne situácie, ktoré leniví žiaci riadne zneužívali. Špičková v tom bola blcha Priscila. Priam neznášala slovenčinu a vždy, keď bola táto online hodina, tak jej domček – pes Dunčo – zabehol do lesa, kde nie je signál. Aspoň tak to stále vysvetľovala a ospravedlňovala sa, keď sa zase po hodine slovenčiny objavila na monitore.

Keďže pán učiteľ nemohol žiakom písať na tabuľu ani im dať pekne vytlačené materiály, posielal im informácie cez bzzmail. Ako to fungovalo? Pán učiteľ Ploštička bol macher na tieto internetové veci, založil školskú sieť bzzmail a každému učiteľovi a žiakovi vytvoril e-mailovú adresu v tvare meno@bzzmail.sk. Takto každý, či bol v spojení cez svoj domáci počítač, notebook či aspoň mobil, mohol dostať informácie aj vtedy, keď sa jeho domček pohyboval ako ten blší. Každý večer celej triede cinkol v schránke mail s materiálmi na ďalší deň z e-mailovej adresy pána učiteľa bzucislav@bzzmail.sk, aby sa žiaci mohli na ďalší deň pripraviť.

Aj tu zbadala blcha Priscila príležitosť! Ona síce bola veľmi neposedný žiak, ale nebola hlúpa a keď jej o niečo išlo, vedela byť veľmi šikovná. Nikto nevedel, že väčšinu času trávi na notebooku, ktorý má skrytý za pravým Dunčovým uchom. Vedela sa nabúrať na akúkoľvek sieť a tam stvárať neplechu. Školská sieť pre ňu bola hračka. Raz dva sa do siete nabúrala, a potom už stačilo vytvoriť novú e-mailovú adresu bzucislaf@bzzmail.sk. Z tejto adresy potom napísala všetkým spolužiakom takýto mail:

Ahoj žjaci,

zajtra vyhlasujem pižamoví deň. Na onlajn hodinu sa prypojte oblečený v najzábavnejšej pižame, ktorú máte a najme sa nečešče a neumivajte. Zajtravihlásym najlepšieho a ten dostane jednotku zo slovenčiny na visvečenje.

Pekný večer. Zdraví vás Bzučislaf

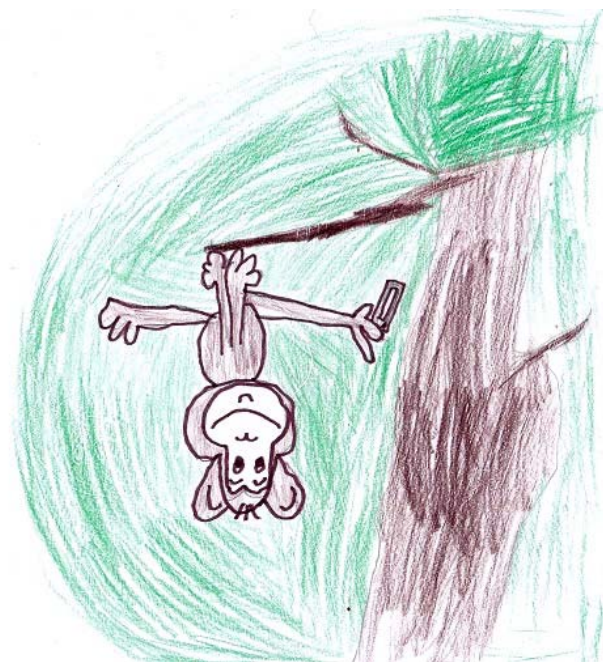
Viete si predstaviť to bzučanie zo všetkých kútov, keď takýto mail tretia bzučitrieda otvorila? Toto sa im ešte nestalo, niektorí poprosili o radu rodičov, niektorí písali kamarátovi, čo si o tom myslí a ďalší si rovno pohľadali pekné pyžamo, v ktorom budú na zajtrajšej online hodine.

Ďalší deň bolo na hodine veselo. Polovica triedy bola v pyžame, ale polovica sa nenechala ošialiť. Niektoré múdre hlavičky aj samy usúdili, že mail s toľkými chybami určite nepísal pán učiteľ. A ďalší si dokonca všimli, že mail prišiel z inej adresy, pán učiteľ Bzučislav sa predsa píše s „v“ na konci, nie s „f“. Veľa žiakom pomohli rodičia a ten zvyšok? Strávili online hodinu v pyžame, ale jednotku za to veru nedostal nikto. Pán Bzučislav bol totiž tiež dobrý v informatike a navyše poznal svojich žiakov. Vedel, kto robí v diktátoch tvrdky, takže si tip na blchu Priscilu iba overil. A blcha? Tá nakoniec dostala päťku zo slovenčiny.

O nespratnom opičiakovi a výzvach

Kdesi ďaleko, asi až v Thajsku, žil opičiak Laro. Bol to vrtký gibbon, v korunách stromov akoby sa vznášal. Rúčkovoal z konára na konár len to svišťalo. S novou dobou dorazil internet aj do ďalekého dažďového pralesa. Laro bol veľmi zvedavý, rád pozoroval ľudí a turisti zase jeho. Keď mal obecenstvo, vystrájal stále odvážnejšie kúsky, skupinky si hneď vyťahovali mobily a jeho výčiny si natáčali. Postupne sa z Lara stala opičia hviezda známa po celom svete.

Raz jeden neopatrný turista stratil v pralesi mobil. Laro ho našiel, a pretože ľudí poctivo sledoval, mal odpozorované, že ľudia sú leniví a najčastejší PIN (heslo do mobilu) je 0000. To preto, aby si nemuseli nič komplikovanejšie pamätať. Vyskúšal a hľa, telefón bol hneď odomknutý. V hlave mu vybuchlo milión nápadov, čo s týmto telefónom dokáže. Už nebude odkázaný na tých pomalých turistov, čo s ním v korunách stromov nestíhajú. Zapol natáčanie a pustil sa do najodvážnejšej, ale aj najhlúpejšej púte vo výškach. Mal pocit, že lieta a že mu celý svet leží pri nohách. Navyše bol riadne namyslený a povedal si, že toto nezvládne nikto iný na svete a len on to dokáže. Pri konci videa síce minul jeden konár, ale našťastie sa zachytil trochu nižšie. A hotové video? Šup s ním na internet s výzvou: „Som najlepší na svete! Ak vieš urobiť niečo odvážnejšie, pošli svoje video.“

Video dorazilo aj na naše Slovensko. Pozeral si ho malý veveričiak Jožko, pekne ho to napajedilo. Čo si to myslí tá drzá ázijská opica. Pustil sa do tréningu, že mu ukáže, ako dokáže skákať on. Skákal stále rýchlejšie, vyššie a nebezpečnejšie. A v tom, pri poslednom skoku minul konár a spadol. Veľmi si zranil nôžku a zostal ležať pod stromom. Našťastie išlo okolo dievčatko. Malá Sofia mala dedka veterinára. Zavolala ho a spolu

nešťastného veveričiaka zobrali domov a nôžku mu vyliečili. Keď bol Jožko zdravý, odniesli ho späť do parku. Aký len bol šťastný. Pozdravil sa so všetkými kamarátmi, užíval si slniečko a už mu veru ani nenapadlo stvárať takéto hlúposti. Radšej to ani nikomu nepovedal, čo skúšal. Nechcel, aby sa mu ostatní smiali, aký je bojko.

A opičiak Laro? Čo myslíte, ako dopadla jeho výzva? Bol na hlavu porazený americkým mačiatkom, ktoré nerobilo žiadne nebezpečné kúsky, iba tak ležalo na chrbte, naťahovalo predné labky a pritom mňaukalo. Takýto je internet nevďačný. Neoplatí sa veru „opičiť“ po iných, pretože to nemusí dobre dopadnúť.

A viete čo ešte? Turista zistil, že mobil stratil a nechal ho zablokovať. Takže Laro už nemohol využívať jeho mobilné dáta, nedostal sa na internet a mal po zábave. Navyše jeho domov vyhlásili za rezerváciu a turistov tam už nepustili, aby nekazili zvieratká.

O všetečnej opičke

Bola raz jedna opička Kika, patrila do rodiny okálov. Viete, ako vyzerajú? Majú veľké oči a dlhé pršteky. Kika bola veľmi dobrá reportérka, cestovala po celom svete, vedela zistiť všetko o všetkom. A viete prečo? Vždy si najskôr urobila prieskum na internete, vyspovedala svoje kontakty po celom svete, pripravila si plán, čo bude robiť, koho hľadať, čo sa pýtať. Skrátka, profesionál. Keď bola pripravená, šup na letisko a prvým lietadlom sa vybrala za dobrodružstvom. Čas na cestách si krátila hľadávaním ďalších informácií, ktoré by jej na ceste pomohli. A tu začína náš príbeh.

Kika klikla na všetko, čo našla, pripojila sa na každú sieť, ktorá bola kdekoľvek dostupná – v odbavovacej hale, v hoteli, v dopravných prostriedkoch, reštaurácii, skrátka všade. Nechcela predsa stratiť ani minútku. Využívala všetky dostupné vymoženosti. Mala síce svoje vlastné pripojenie na internet, ale na cestách sa jej zdalo pomalé a najmä, prečo by používala svoje, za ktoré musí platiť, keď jej ponúkajú všade pripojenie zadarmo a je rýchlejšie, ako je to jej. Aj platby robila cez mobil a platila svojou cestovateľskou platobnou kartou.

Raz takto sedela v kaviarni hotela a na hotelovej WiFi si robila rezerváciu letu a ubytovania na svojej ďalšej zastávke. Cez mobil zaplatila požadovanú zálohu. Čo si však nevšimla? Pri vedľajšom stole sedel šupinavec Tony, ktorý sa rád „šupol“ do zariadení a platieb iných. Že neviete, ako vyzerá taký šupinavec? Je to opancierované zvieratko s dlhým ňufáčikom. A Tony rád strkal svoj dlhý ňufák do cudzích vecí, bol to skrátka heker. (Heker je takým zlodejom na internete, ktorý sa nabúra do počítačov či mobilov a ukradne rôzne informácie, napríklad ako Kika platí a aké heslá používa.)

Tony už sedel v kaviarni dlhšie a číhal, kto sa do hotelovej WiFi siete pripojí. Pripojenie do hotelovej WiFi siete bolo jednoduché, nepotrebovali ste žiadne heslo na pripojenie. Takejto sieti sa hovorí nezabezpečená sieť.

Kika si teda pripojila notebook aj mobil do nezabezpečenej siete hotela. Šupinavec počas popíjania kávičky bol pripojený do siete tiež a keďže bola nezabezpečená a informácie, ktorá cez ňu prechádzali, neboli zašifrované, videl celú Kikinu komunikáciu aj všetky prístupy a heslá. Navyše bola Kika tak neopatrná, že keď používala telefón, tak zadávala PIN neopatrne a Tony PIN odpozeral poza Kikin chrbát a poznačil si ho.

Kika dopila svoj čajík a vybrala sa na izbu. Druhý deň ráno sadla na taxík, ktorý ju zaviezol na letisko. Odletela na ďalšie zaujímavé miesto, ubytovala sa v hoteli a pustila sa do svojej práce. Keď však chcela doplatiť mobilom ubytovanie, platba sa nepodarila, že vraj: „Na Vašom účte je nedostatok prostriedkov.“ To predsa nie je možné, peňazí som mala na účte dosť. Čo sa stalo? Volala do svojej banky a veru tak, niekto jej previedol všetky peniaze z jej účtu. Čo teraz? Zostala bez peňazí na druhom konci sveta.

Sadla k notebooku, aby napísala priateľom, pripojila sa na hotelovú sieť, ale na obrazovke sa objavil nápis: „Nemáte prístup, pre obnovenie prístupu zaplaťte 1 200 bitcoinov (čítaj: bitkojnov) na uvedený bitcoinový účet“. Takmer sa rozplakala. Mobil našťastie fungoval, tak volala kolegovi z práce, čo je to ten bitcoin a čo má robiť. „Jáj Kika, bitcoin je taký počítačový peniaz, taká počítačová mena. Skrátka do počítača sa Ti nabúral nejaký heker a chce od Teba peniažky. Počítač odpoj od siete a vráť sa domov, kde sa Ti na to pozrieme.“

Nešťastná Kika musela vyriešiť, ako zaplatiť za hotel, volala ďalšiemu kolegovi, ktorý robil reportáž neďaleko. Ten ju zachránil, pretože zaplatil za ňu hotel a kúpil jej letenku domov.

Kika z domáceho letiska hneď bežala s notebookom za šikovným kolegom, podarilo sa mu notebook vyčistiť od všetkých zlých programov, ktoré tam šupinavec Tony cez nezabezpečenú sieť hotela nahral a dokonca Kike obnovil aj väčšinu informácií, ktoré na notebooku mala. A peniažky z účtu? K tým sa Kika ešte dlho nedostala. Šupinavca síce chytili, ale až za dva roky a dlh jej aj ostatným okradnutým zvieratkám pomaly splácal lepením vreciek vo väzení.

Po tejto skúsenosti už bola Kika veru opatrnejšia, pripájala sa iba cez svoje vlastné zabezpečené pripojenie. Bolo pomalšie, ale už nikdy nechcela zostať na druhej strane sveta bez peniažkov.

O tajnostkárskom mačiatku

Žila raz jedna rodinka mačiek. Mama mačka, oco kocúr a dve mačacie slečny – Vivea a Timea. Ako správne mačacie slečny aj ony sa vyberali na potulky po okolí. Aby mali mačací rodičia prehľad o malých tuláčkach, vybavili ich mobilom. Mladšie mačiatko Timea ešte s ovládaním mobilu potrebovalo občas pomôcť a tak mu pomáhali rodičia alebo staršia sestra Vivea. Všetko bolo v poriadku. Timea zvládla ovládanie všetkých potrebných funkcií. Veď to poznáte, nielen mláďatká, ale aj deti ovládajú tieto technológie rýchlejšie ako rodičia.

Malému mačiatku však začalo vadiť, že jeho staršia sestra pozná jeho PIN a vie sa do jeho mobilu prihlásiť. Aj v mačacej MňauTelevízii neustále opakovali, že treba mať nastavené súkromie a silné heslo. Hovorilo si: „Čo už je to za súkromie, keď môj PIN vie aj moja sestra?“ A tak si vyhládalo, ako sa dá PIN zmeniť a ako ho nastaviť, aby namiesto 4 číslic si tam nastavilo dlhé heslo zložené z malých a veľkých písmen.

Toto všetko by bolo v poriadku. Toto bol naozaj bezpečný PIN. Ale viete, čo mačiatko zabudlo urobiť? Zabudlo si heslo dobre zapamätať alebo niekde na bezpečné miesto poznačiť, alebo povedať rodičom. Mobil veľmi často nepoužívalo, prichádzajúce hovory od rodičov vedelo prijať aj bez hesla, a tak mačiatko Timea skrátka heslo zabudlo.

Jedného dňa volala mama mačka a mačiatko to nepočulo. Našlo si už len zmeškaný hovor a chcelo zavolať mame späť. Ale, ejha! Zabudlo heslo a do vlastného mobilu sa nedostalo. Navyše to mačiatko bolo malý tajnostkár, tak o tom, že si nevie odomknúť telefón lebo zabudlo PIN, nikomu štvrt' roka nepovedalo, prevalilo sa to až po troch mesiacoch.

Mama mačka a oco kocúr sa snažili spoločne s mačiatkom na heslo prísť, skúšali rôzne heslá, niekedy museli čakať hodinu, pretože telefón ďalšie pokusy uhádnuť heslo odmietol. Správne heslo sa však nepodarilo uhádnuť. Museli zavolať kamaráta Murka, ktorý vedel, ako sa do telefónu dostať, heslo obísť a nastaviť nové.

Po tomto zážitku si mačacia rodina na super tajnom mieste založila zoznam hesiel, kde mali heslá poznačené pre prípad, že by niekomu zlyhala pamäť. Kým mačiatka nevyrastli, každé si heslo muselo vytvoriť či meniť len spolu s rodičom, aby boli dve hlávky a 4 oči, ktoré si heslo pamätajú a vidia, ako vyzerá.

O správcovi parku

V jednom prekrásnom národnom parku bol správcom a strážcom celej prírody rys Bystrík. Vedel o všetkom v lese: o každom kameni, vode, strome aj zvieratku či vtáčiku. Patril do rysej rodiny, ktorá si správu parku posúvala z generácie na generáciu. A pretože žili v 21. storočí, kartotéky zvieratiek a rastlín už nemali na papierových kartách, ale v počítači.

Rys Bystrík vedel o každom, kto v parku býval, kto ním iba prechádzal, kde je aké hniezdo či brloh. V evidencii mali presné počty každého druhu, kto s kým tvorí pár, krdel', svorku či čriedu. U každého bolo zapísané, kde má svoj obvyklý domov, aké je veľké jeho teritórium, koľko mal mláďat a veľa ďalších užitočných údajov.

Správcovia pomáhali zvieratkám ako len vedeli, cez hranice si s inými správcami vymieňali údaje, kde je aké vhodné nové teritórium, kde by mladí mohli nájsť svoju novú družku či druha.

Bystrík bol oproti pôvodným správcom výnimočný v jednej veci. Viete, v akej? Uvedomoval si, že tieto údaje o celom parku sú veľmi cenné a že je potrebné chrániť nielen zvieratká v lese, ale aj ich údaje v počítači pred lúpežnými nepriateľskými svorkami a pytliakmi. Aj tak by sme mohli nazvať hekerov. Keď Bystrík študoval za správcu parku, okrem štúdia prírody a zvieratiek si pridal aj štúdium informatiky. Postupne sa naučil, ako zabezpečiť údaje tak, aby sa k nim nikto nepovolaný nedostal. Ich počítačová sieť bola dobre chránená pred prípadnými útočníkmi zvonku, svoju sestru Belku naučil, ako odhaliť každého, kto by sa ich snažil podviesť a získať údaje o ich priateľoch z lesa. Prístup k údajom mal iba ten, kto to skutočne potreboval. Programy na počítači pravidelne kontrolovali a sledovali všetko podozrivé. Kúpili si tiež moderné počítače a programy, ktoré ich vedeli chrániť a fungovali tak, ako majú. Mali presný prehľad, koľko počítačov, mobilov a tabletov pre sledovanie v parku majú a kde sa tie zariadenia nachádzajú. Každý zo strážcov vedel, že každé zariadenie treba mať zabezpečené silným heslom a keby sa mu v lese stratilo, musí to hneď hlásiť. Jeden strážca mobil v lese stratil. Snažil sa ho nájsť, ale nepodarilo sa. Našiel ho práve pytliak, ale keďže strážca bol na školení u rysa Bystríka, tak obrazovku na mobile mal zamknutú. PIN na

odmoknutie obrazovky mal ťažký, takže pytlík – heker na heslo neprišiel, a tak nemohol začať škodiť.

A viete, čo si ešte rozumní strážcovia správcovia vyvinuli? Mali svoje tajné signály, aby nepovolané uši a oči nemohli počúvať a čítať dôležité správy. To je niečo, ako keď máte so svojim kamarátom tajnú reč, aby vám nikto iný nerozumel a vaše tajomstvá sú potom v bezpečí.

A prečo to Bystrík všetko robil? Mal všetko v parku veľmi rád. Študoval a išiel s dobou. Vedel, že ak sa hekerom podarí zistiť niektoré informácie, ktoré majú byť tajné, nebude v parku bezpečne. Vďaka šikovnosti a predvídavosti Bystríka tak každé malé hniezdočko zostalo nepovolaným utajené.

O neobyčajnom bielom klokanovi

V ďalekej Austrálii sa raz narodil neobyčajný klokan. V čom bol neobyčajný? Bol celý biely, a tak dostal meno Snowball (Snehová guľa). Bol to malý divoch a nezbedník. Skákal takou rýchlosťou, že sa okolo vás mihol presne tak, ako tá snehová guľa, keď letí rýchlo. Jeho mama bola na neho neskutočne hrdá a všade sa ním pýšila. Malý ešte nemal ani rok a už mu mama klokanica založila profil na sociálnej sieti. Taký klokan je dospelý až okolo druhých narodenín, takže ešte bol klokanie dieťa.

Zo začiatku príspevky a fotky na jeho profil dávala mama, ale Snowball rýchlo podrástol a profil si začal spravovať sám. Dával tam každú somarinu, ktorá mu napadla, priateľstvo potvrdil každému, kto oň požiadal. Jeho dvorným obdivovateľom sa stal pes dingo. Volal sa Digo. Klokančekovi sa postupne zaliečal, získaval si jeho priazeň, písali si čoraz častejšie. Po nejakej dobe spolu začali plánovať veľké dobrodružstvo. Aké? Cestu do Európy. Malý klokanček to všetko robil poza chrbát mame. Bol to veru riadny pubertiak a Digo sa postupne stával pre neho najdôležitejšou osobou na svete, ktorej sa zveroval so všetkým. Dôležitejšou ako starostlivá mama.

Cestu naplánovali a prišiel veľký deň D. Snowball si zbalil batôžtek. Možno si hovoríte, prečo si nezbalil veci do svojho vrecka na brušku? Nuž preto, pretože u klokanov má vrecko iba samička. Klokanček sa vytratil z domu, cestou sa stretol s Digom a vyrazili za dlho plánovaným dobrodružstvom.

Veru, dostali sa až do Európy a začali sa ňou túlať. Keď prechádzali hranice na Slovensko, narazili na náhodnú hliadku. Veliteľom hliadky bol skúsený slovenský čuvač Dunčo. Niečo sa mu na tejto dvojici nepozdávalo, najmä klokančekovi ešte takmer tieklo mlieko po brade. Keď kontroloval doklady, zistil, že po Snowballovi bolo vyhlásené celosvetové pátranie. Jeho mama zistila, že synček zmizol a nahlásila to na políciu v Austrálii. Keď

potom preverili Diga, zistili, že je to veru riadny kvietok. Už ako mladší mal viacero vrúbkov.

A o čo vlastne išlo? Milý Digo vedel, že biely klokan je vzácnosť. Na tajnom webe klokančeka vydražil do pochybnej súkromnej ZOO na Slovensku a pod zámienkou dobrodružstva Snowballa na výlet vylákal.

Ako to všetko dopadlo? Klokančeka poslali šupom späť k mame do Austrálie, na sociálnu sieť sa dlho neprihlásil a mama pravidelne pozerala, čo Snowball na počítači robí. A Digo? Toho Dunčo poslal ku kolegom, ktorí strážia ovce pred vlkami a tam dostal riadnu školu, čo je poctivá robota.

Bobor staviteľ

Kúsok od Žiliny sa kedysi dávno zabývala rodina bobrov. Najradšej mala kombináciu tečúcej a stojatej vody v nížine. Tieto bobry rady budovali hrádze, spočiatku iba tak, aby sa im lepšie žilo, ale postupom času sa z nich stali špičkoví inžinieri. Stavali hrádze na zákazku a zdokonaľovali technické riešenie. Tieto hrádze mali byť pomocníkom v období veľkých dažďov alebo naopak v období sucha.

V žilinskej bobrej rodinke sa narodil malý bobor Robko. Bol veľmi šikovný a ako tak rástol, prichádzal stále s ďalšími vylepšeniami. Obsluhu hrádze pripojil na počítač. Keď bolo potrebné hrádzu otvoriť viac alebo menej, podľa toho, koľko vody bolo práve potrebné, vedel to urobiť aj na diaľku cez počítač a nemusel ísť priamo k hrádzi. Keď veľmi pršalo, hrádzka zadržala vodu, aby v okolí nevznikli povodne. Keď bolo sucho, púšťala sa táto zadržaná voda, aby mali všetci vody dostatok.

Raz sa ale do našej prírody dostal ten, kto nemal – nutrie. Boli to riadne potvorky a škodili, kde sa len dalo. Vytlačali pôvodných obyvateľov z ich domovov. Bol to dosť agresívny druh a navyše riadni špekulanti. Zistili, že bobria hrádzka je napojená na internet a nie je veľmi dobre zabezpečená. Hľadali štrbinku a každú chybičku v programe, ktorý riadil hrádzu na priehrade. Chceli prevziať ovládanie hrádze na diaľku. A veru, aj sa im to pre zlú ochranu programu podarilo. Raz v období dažďov pustili hrádzu naplno a hrozilo, že sa voda v rieke vyleje do širokého okolia. Našťastie bol Robko práve v práci. Zbadal, že sa niečo zlé deje. Rýchlo vypol ovládanie hrádze cez počítač a utekal k starému mechanickému uzáveru, ktorý rýchlo pritiahol, aby sa voda nepreliala cez riečny breh.

Potom sa spojil so svojím kamarátom, ktorý sa vyznal práve v bezpečnosti týchto vzdialených pripojení a chybičku, pre ktorú sa podarilo ovládanie systémov hrádze, riadne zaplátali (tak sa hovorí, ak chybu opravíte). Takto sa už žiadna škodoradostná nutria k ovládaniu hrádze nedostala. A nutrie? Ochrancovia prírody ich všetky pochytili a vrátili ich späť na farmu, kam aj patrili.

Keď sa pôjdete prejsť na Vodné dielo Žilina a budete mať šťastie, možno bobra Robka stretnete.

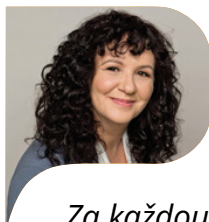
Miriam Pilátová pracuje v spoločnosti Poradca podnikateľa ako manažérka produktovej skupiny a šéfredaktorka odborného portálu Bezpečnosť v praxi, ktorý sa zameriava na kybernetickú bezpečnosť, ochranu osobných údajov, ďalšie oblasti bezpečnosti a ochrany organizácií. Pri svojej práci je každý deň v kontakte s informáciami, odborníkmi na bezpečnosť a stretáva sa s bezpečnostnými incidentmi.

Súčasne je aj mamou dvoch malých dcér, ktoré formou týchto bájok vzdeláva v bezpečnosti na internete. Zákazy nefungujú, buďte kreatívni. 😊

V prípade vášho záujmu, námetu môžete autorku kontaktovať na e-mailovej adrese: pilatova@pp.sk

Poteší sa aj detským obrázkom inšpirovaným bajkami.

***Ďakujem všetkým našim autorom
a partnerom, ktorí ma inšpirovali
ku vzniku týchto bájok.
Bez vás by to nešlo.***

Miriam Pilátová

Miriam Pilátová

Za každou bajkou je výnimočný človek

Na príprave spolupracovali: Peter Matej (šéfredaktor www.incident.sk), Silvia Milová, Viktória Pilátová, Tamara Pilátová

Jazykové korektúry: Mária Vavreková

Ilustrácie: Tamara Pilátová

Grafické spracovanie: Jozef Kotačka

Publikácia je nepredajná, určená na voľné šírenie.

Vydala spoločnosť Poradca podnikateľa, Žilina.

ISBN 978-80-8186-140-6